

Asia: VN/17379/2025

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajokorttilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Liikennelääketieteen yhdistys

1. Ehdotetut toimenpiteet ovat perusteltuja ja oikeansuuntaisia, mutta nollavisio huomioiden turhan vähäisiä.

Ajokieltokoulutusten sisältöjä tulee kehittää ja toteutuksen osalta suositellaan standardoitavaksi menetelmiä, jollaisia käytetään hyvällä menestyksellä useissa Keski-Euroopan maissa liikennetikoksia tehneiden psykologisessa kuntoutuksessa. Ajokieltokoulutusta ei saisi suorittaa etäyhteydellä (olemalla virtuaalisesti läsnä, vaikka ei keskity itse sisältöön) vaan vaatia ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa tapahtuva ajattelun ja asenteiden muutos, mikä vaatii tunnekäsittelyä. Olisi myös mahdollista, että ellei henkilö osoita ajokieltokoulutuksen aikana tapahtuvaa ajattelun muutosta, ajo-oikeutta ei palauteta. Suosittelemme myös, että ajokieltokoulutus laajennetaan koskemaan kaikkia alle 25-vuotiaita, ja pitkällä tähtäimellä kaikenikäisiä kuljettajia (esim. toistuvasti ylinopeuksia tai päihtyneenä ajavia).

Yöaikaisen ajamisen kieltäminen on perusteltua. Se voi rajoittaa joillakin opintoaloilla mutta vain vuoden ajan kunnes henkilö täyttää 18, ja on muistettava, että ennen v. 2018 lähes kenelläkään 17-vuotiaalla ei ollut ajo-oikeutta ja opinnot saatiin silti suoritettua. Vaihtoehtona olisi, että yöaikaan on todistettava ajamisen olevan vaatimuksena työn/työharjoittelun tms. vuoksi määräajalla, ja on ajettava yksin.

Suosittelemme nuorille 0-promillerajaa. Ylipäätään kenenkään ei pitäisi ajaa humaltuneena, mutta nuorilla vähäinenkin päihtymys lisää riskejä enemmän kuin varttuneemmillä.

2. Vaikuttavuutta voidaan arvioida saavutettavan jonkin verran, mutta nollavisio huomioiden ei riittävästi. Vaikuttavuutta tulee seurata.

3. Koko esityksessä ei mainita mitään ajoterveydestä, vaikka Onnettomuustietoinstituutin raporttien pohjalta tiedetään, että ainakin puolessa kuolemaanjohtaneissa liikenneonnettomuuksissa onnettomuuden syntyyn oleellisena vaikuttajana oli kuljettajan sairaus. Nuorilla kuljettajilla painottuvat psykiatriset sairausdiagnoosit ja päihdeongelmat, vanhemmilla kuljettajilla näiden lisäksi sydän- ja verisuonisairaudet. Liikennelääketieteen yhdistys kaipaa lisähuomiota siihen, että kuljettajien ajoterveyttä seurataan riittävästi. Yliopistosairaaloiden ajo(terveys)poliklinikoilla huomataan, että kuljettajat piilottelevat sairauksiaan ja ensimmäistä ajokorttia haettaessa terveydentilan omailmoitukseen ei vastata rehellisesti. Alaikäisten osalta epärehellisyys koskee myös huoltajia. Valheellinen omailmoitus on nähdäksemme petos, josta pitäisi tulla oikeudellisia seuraamuksia. Omailmoitukseen ei raportoida sairauksia rehellisesti, koska se johtaisi pitkänä ja hankalana koettuun ajoterveyden arviointiin ja kyseenalaistaa ajo-oikeuden saamisen. Tällaisia potilaita ohjautuu ajo(terveys)poliklinikoille säännöllisesti, kun ajoterveyteen vaikuttava tila tulee esiin muissa terveydenhuollon yksiköissä, oppilaitoksessa tai opiskelijaterveydenhuollossa. Ajoterveyshaasteita ei yleensä liitetä nuoriin, mutta käytännön tasolla on paljon kokemusta siitä, että eri syistä ajoterveysarvioihin ohjautuvilla nuorilla on tarkkaavuus- ja käytöshäiriöitä, impulsiivisuutta, laajoja oppimisvaikeuksia ja lievää älyllistä kehitysvammaisuutta sekä päihdeongelmia. Toisinaan nämä nuoret ohjautuvat ajoterveytstutkimuksiin liikennesrikkomusten jälkeen, jolloin voidaan todeta, että ajoterveysvaatimuksetkaan eivät ole täytyneet vaikka ajokortti on hankittu. Yleinen ymmärrys siitä, että hoitamattomana esim. ADHD tai diabetes voivat olla este ajoluvalle, on vähäistä. Ajoterveytstarkastusten tavoite ei ole vain määrätä ajokieltoja, vaan tukea potilaita terveytensä hoitamisessa niin, että ajoterveysmääräykset täyttyvät jatkossa ja ennaltaehkäistä erilaisten sairauksien pitkäaikaishaittoja, jotka voivat muodostua ajokiellon perusteiksi. Näin ollen hyvin tehty ajoterveysarvio on selvästi liikenneturvallisuutta kauaskantoisesti parantava interventio.

Jokainen terveydenhuoltoon tehtävä leikkaus heikentää ajoterveyden seurantaa. Resurssien vähyyks minkä tahansa sairauden tutkimusten, hoidon ja seurannan osalta heikentävät ajoterveyden seurantaa ja hoitoa. Keväällä 2025 voimaan tullut lain muutos terveydenhuoltolain 22 §:ssa heikensi hyvinvointialueiden velvollisuuksia (ja käytännössä toteuttamista) ajoterveyden seurannassa, vaikka sairauksiin liittyvät arvio- ja ilmoitusvelvollisuudet eivät muuttuneet. Lakia on kuitenkin tulkittu niin, että mikään ajoterveytstarkastelu ei kuuluisi julkiseen terveydenhuoltoon, ja potilaita on ohjattu tarpeettomasti yksityisille palveluntuottajille, jossa puolestaan ajoterveysarvioinnin laatu on varsin vaihtelevaa.

Sari Kukkamaa
Suomen liikennelääketieteen yhdistys